

‘Ο κ. Ίάκ. Καμπανέλλης στην «Αύλη τῶν θαυμάτων», ποῦ παραμένει, γιὰ τὴν ὥρα, τὸ κατὰ πολὺ καλύτερό του ἔργο, ἦταν ἐκδηλᾶ ἐπηρεασμένος ἀπὸ Ἀμερικανοὺς συγγραφεῖς, καὶ προπάντων ἀπὸ τὸν Τ. Οὐίλλιαμς καὶ τὸν Ε. Ράις. Πέρσι διάλεξε γιὰ δάσκαλό του τὸν Ἰονέσκο, καὶ τώρα τὸν Μπρέχτ. Βέβαια, εἶναι φυσικὸ ἓνας συγγραφέας ποῦ διαμορφώνεται νὰ γυρεῦει τὸν ἑαυτὸ του καὶ νὰ δοκιμάζει τίς ικανότητές του σὲ διαφορὲς τεχνοτροπίες, φοβοῦμαι ἐν τούτοις ὅτι ἡ πολὺ γρήγορη μεταπήδηση ἀπὸ τὸ ἓνα πρότυπο στὸ ἄλλο, καὶ ἡ δουλικὴ προσκόλληση στὸ καθένα φανερῶνει κάτι τὸ πολὺ ἀνησυχαστικόν: τὸ ξέφρενο κυνήγημα τοῦ δ,τι λεγότανε ἄλλοτε «le dernier cri» καὶ τώρα «la dernière vague». Ὁ κ. Καμπανέλλης δὲ δίνει στὸν ἑαυτὸ του τὸν καιρὸ ν’ ἀφομοιώσει δ,τι προσλαμβάνει, νὰ τὸ ἀναπλάσει μέσα του· ἔτσι καταλήγει στὴν ἀπλὴ μίμηση, ἡ ὁποία, ὅπως εἶναι γνωστὸ, δὲν μπορεῖ νὰ παρουσιάσει ποτὲ τίποτ’ ἄλλο ἀπὸ ἓνα κακέκτυπο.

Ὁ Ἰονέσκο, ὁ Μπρέχτ, ἀν καὶ παραφθαρμένοι, ἀναγνωρίζονται ἄμεσα καὶ κραυγαλέα πίσω ἀπὸ τὰ τελευταῖα του ἔργα, ποῦ μᾶς ὑποχρεώνουν, ἐμᾶς ποῦ ὑπολογίσαμε σ’ αὐτόν, νὰ τοῦ φωνάξουμε: «Προσοχή! Εἶναι καιρὸς γιὰ περισυλλογὴ. Ἀλ-

λιώς θά καταβαραθρωθεῖ τὸ ἀναμφισβήτητο ταλέντο σου».

Ἐπαθε κιόλας πολὺ σοβαρὴ κάμψη μὲ αὐτὴ τὴ δοκιμὴ ἀντιγραφῆς τοῦ Μπρέχτ, πού σέ καμιὰ περίπτωσι δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὁ δάσκαλος τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ διαλέξει ἓνας νέος συγγραφέας, γιατί ὁ ἴδιος δὲν ἐπέτυχε νὰ ὁλοκληρώσει ὅ,τι ἐπεδίωξε. Φυσικά, ἀναγνωρίζω ὅτι, ὅπως πολλὰς φορές τινίσθηκε, ἡ διασκευὴ γιὰ τὸ θέατρο ἑνὸς μυθιστορήματος—καὶ περισσότερο ἀκόμα ἑνὸς παραμυθιοῦ—εἶναι δυσκολότατο νὰ φθάσει σὲ ἱκανοποιητικὸ ἀποτέλεσμα, ἀλλ' ὅπωςδήποτε ὁ κ. Καμπανέλλης, ἂν δὲν εἶχε θαμπωθεῖ ἀπὸ τὸ ἀνέβασμα στοῦ στερέωμα τοῦ Μπρέχτ, εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν εἶχε διαμορφώσει κάτι τὸ ἀρτιότερο, νὰ μὴν εἶχε καταλάβει, μιὰ πού εἶναι προικισμένος μὲ ἰδιοσυγκρασίᾳ θεατρικοῦ συγγραφέα, ὅτι δὲν ἀρκεῖ ἡ παρεμβολὴ μερικῶν τραγουδιῶν καὶ πολλοῦ μπούγιου γιὰ νὰ δικαιωθεῖ ἓνα θεατρικὸ ἔργο, γιὰ νὰ δικαιωθεῖ προπάντων ἡ παραμόρφωσις, σὲ σημεῖο νὰ καταντήσῃ ἀγνώριστο, ἑνὸς λογοτεχνήματος πού κατέχει θέσιν στὰ γράμματά μας.

Τὸ «Παραμῦθι χωρὶς ὄνομα» εἶναι ἓνα παραμῦθι ἀπλοῦς καὶ διδακτικὸ ἀλλὰ πολὺ ἀγαπητὸ στὰ παιδιὰ... καὶ στοὺς μεγάλους, ἐπειδὴ τὰ μειονεκτήματά του τὰ ἰσοφαρίζει μὲ τὴν ποίησιν πού τὸ ἐμποτίζει, μὲ τὴν ἐξαισία χάρις του. Σ' ἓνα παραμῦθι, εἶναι δικαιολογημένο νὰ ἐμφανίζονται πολλὰ τὰ παράξενα, νὰ ὑπάρχουν αὐθαιρέσιες, κενὰ καὶ χάσματα στὴν ψυχολογικὴ ἀνέλιξι τῶν προσώπων. Ὁ κ. Καμπανέλλης ὁμως ἀφῆρσε ἐντελῶς τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς μαγείας, μέσα στὴν ὁποία γίνονται παραδεκτὰ τὰ ἀπίθανα, καὶ προχώρησε καὶ σὲ μιὰν ἀλλοίωσιν ἀκόμα βασικότερη, στὴν ἀλλοίωσιν τοῦ νοήματος τοῦ ἔργου. Τὸ «Παραμῦθι» γράφηκε σὲ μιὰν ὥρα ἐθνικῆς μείωσις καὶ ἀπογοήτευσος· ἡ Π. Δέλτα θέλησε νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι μὲ ἐργασία, φρόνησιν καὶ εὐψυχία μπορεῖ τὸ ἔθνος νὰ ἀνορθωθεῖ. Ὁ κ. Καμπανέλλης κάνει λόγο—πολὺ ἀόριστα—μόνο γιὰ τὴν εὐψυχία, ἡ ὁποία ἀπομονωμένη δὲν εἶναι δυνατό νὰ θαυματουργήσῃ, καὶ ὅ,τι ἐπιδίωξε εἶναι νὰ μετατρέψῃ τὸ

παραμύθι σέ σάτιρα· δὲν τὸ ἐπέτυχε οὔτε αὐτό, καὶ δὲν παρουσίασε παρὰ μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἀσυνάρτητες, χωρὶς καμιάν αἰτιολογία, πράξεις καὶ κινήσεις πού ἀφήνουν τὸ θεατὴ ἐμβρόντητο. Ἄρκει ν' ἀναφέρω ὅτι τὴν ὥρα πού δίνεται μιὰ ἀποφασιστικὴ μάχη, κι ὅλοι πρέπει νὰ ἀγωνιοῦν, μιὰ γυναίκα ἐντελῶς πλάι στὸ πολεμικὸ πεδίο ἀναθυμᾶται καὶ διηγεῖται, ἡσυχά ἡσυχά, τὰ ἐρωτικά της ἀτυχήματα. *Guarda e passa.*

Ἐκεῖνο πού μοῦ προκαλεῖ ὅμως ἀκόμα μεγαλύτερη ἀπορία ἀπὸ τὴν ὕφεση τοῦ κ. Καμπανέλλη—ἓνας συγγραφέας μπορεῖ πάντα νὰ ἔχει πτώσεις (οἱ ὅποιες ἄλλωστε πιθανὸν νὰ εἶναι παροδικές) καὶ νὰ μὴν τὸ καταλάβει ὁ ἴδιος—εἶναι πῶς ἓνας καλλιτέχνης μὲ τὴν πείρα τοῦ κ. Διαμαντόπουλου δὲν ἀντελήφθη ὅτι αὐτὸ τὸ ἔργο (πού δὲν εἶναι οὔτε παραμύθι, ὥστε νὰ προσελκύσει τὰ παιδιά, οὔτε σάτιρα, ὥστε νὰ ἐνδιαφέρει τοὺς μεγάλους, καὶ δὲν ἔχει οὔτε φαντασία καὶ ποίηση οὔτε ἔλλογην ἀνάπτυξη, καὶ καταλήγει νὰ μὴν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ μιὰ ἀρλούμπα) εἶναι πάρα πολὺ ἀπίθανο νὰ σημειώσει ἐπιτυχία. Καθὼς τὸ παρακολουθοῦσα, σφιγγότανε ἡ καρδιά μου γιὰτὶ διέκρινα πόσοι κόποι καταβλήθηκαν κι ἀπὸ τὸ σκηνογράφο κ. Βακαλό, πού ζωγράφισε ἐξαίσια, εὐφάνταστα σκηνηκά, κι ἀπ' ὅλο τὸ θίασο, γιὰ νὰ σταθεῖ. Μακάρι νὰ διαψευσθῶ, ἀλλὰ ὁλοένα στερεωνότανε μέσα μου ἡ γνώμη ὅτι οἱ κόποι καὶ τὰ σημαντικὰ ἔξοδα δὲ θὰ ἔχουν ἀπόδοση. Λάθη στὸ σχηματισμὸ τοῦ ρεπερτορίου ἔχουν συχνὰ παρατηρηθεῖ, ἀλλὰ τόσο καίριο σφάλμα νὰ ἐγκαινιασθεῖ ἓνα καινούριο, κομψότατο καὶ συμπαθέστατο θέατρο, νὰ δοθεῖ, δηλαδή, ἡ πρώτη παράσταση, ἡ πρώτη μάχη, πού συχνὰ εἶναι ἀποφασιστικὴ, μ' ἓνα φιάσκο, εἶναι κάτι, νομίζω, σπανιότατο στὰ θεατρικὰ χρονικά.

Ἡ παράσταση ἦταν ἄξια πολὺ καλύτερης τύχης. Ὁ θίασος τοῦ κ. Β. Διαμαντόπουλου ἀπαρτίζεται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ νέους ἡθοποιούς, οἱ ὅποιοι δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ εἶναι ὅλοι ἀποδοτικοί, ἀλλ' ὅλοι ἦταν καλὰ ρυθμισμένοι κι ἐνορχηστρωμένοι καὶ ἔπαιξαν μὲ κέφι καὶ μὲ ζέση. Ἀνάμεσά τους ξεχώ-

ρισαν ὁ κ. Γ. Μιχαλόπουλος, ἡ Κα Ξένια Καλογεροπούλου, πού ἔχει πολλή φυσική χάρη κι ὁμορφιά καὶ μοῦ φάνηκε κάπως πιὸ θερμὴ ἀπὸ πέρσι πού τὴν εἶχα πρωτοδεῖ, καὶ φυσικὰ οἱ λίγοι δόκιμοι ἡθοποιοὶ τοῦ συγκροτήματος, ὁ κ. Π. Φυσσούν, ἡ Κα Μ. Γιαννακοπούλου, προπάντων ἡ Κα Μ. Ἀλκαίου, πού ἦταν ἑξοχὴ στὸν μικρὸ τῆς ρόλο. Μικρὸ ρόλο εἶχε ἀναλάβει κι ὁ κ. Διαμαντόπουλος· τοῦ ἔδωσε ὅσο γίνεται περισσότερη ὑπόσταση καὶ ἔγκο, μὰ ἦταν πάρα πολὺ λίγη ὥρα ἀπάνω στὴ σκηνή. Ὁ κ. Καμπανέλλης δὲν εἶχε οὔτε κἀν τὴ φρόνηση νὰ διαμορφώσει γιὰ τὸν κ. Διαμαντόπουλο ἓνα ρόλο—εἶχε αὐτὴ τὴ δυνατότητα, μιὰ πού ἡ διασκευὴ του ἦταν ἐλεύθερη—πού θὰ ἐπέτρεπε στὸν ἐξαιρετὸ αὐτὸ καλλιτέχνη νὰ ἀγωνισθεῖ μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις του γιὰ νὰ σώσει, στὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ, μιὰ χαμένη ὑπόθεση.

Σώζονται ὁμῶς οἱ χαμένες ὑποθέσεις; Σκέπτομαι: κι ἂν ἀκόμα ἡ παράσταση δὲν εἶχε καμιὰν ἐλαττωματικότητα καὶ ἦταν ἀπὸ κάθε ἀποψη ἀριστη, τί θὰ ὠφελοῦσε, μιὰ πού δὲν ὑπῆρχε ἡ βάση: τὸ ἔργο;